

ХОДИКО Ю. Є.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права № 1
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 347.77/.78

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.4.13>

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ВІДНОСИН, ЩО ВИНИКАЮТЬ ЩОДО РЕЗУЛЬТАТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті автором розглядається питання правової природи відносин, що виникають щодо таких об'єктів цивільних правовідносин, як результати інтелектуальної діяльності. Під час визначення правової природи відносин щодо результатів інтелектуальної діяльності, крім наукового доробку, велике значення має дослідження положень Конституції України, ЦК України та спеціального законодавства, оскільки саме вони формують правовий режим вказаних відносин, з яких і визначається їх правова природа.

Аналізується співвідношення інтелектуальної та творчої діяльності. Автор доходить висновку, що інтелектуальна діяльність є ширшим поняттям за своїм змістом і включає в себе творчу діяльність. Вказується, що для визначення правової природи відносин щодо результату інтелектуальної діяльності мають значення як особливості об'єкта, так і мета, з якою встановлюється певний правовий режим конкретних правовідносин.

Автором аналізуються дві концепції, що сформувалися щодо правової природи відносин стосовно результатів інтелектуальної діяльності, а саме права інтелектуальної власності та виключних прав. Робиться висновок, що концепція права інтелектуальної власності була і залишається, навіть в трансформованому вигляді, нежиттєздатною. Водночас, аналізуючи концепцію виключних прав, автор доходить висновку, що винятковість є родовою ознакою певної групи прав, які спрямовані на забезпечення монополії суб'єкта на об'єкт. Виключні майнові права на результати інтелектуальної діяльності правильніше і логічніше називати просто – інтелектуальні майнові права, виключність яких формується за рахунок відповідних юридичних інструментів (обов'язків – заборон для учасників правовідносин) правового режиму щодо результатів інтелектуальної діяльності.

На підставі проведеного аналізу питання правової природи відносин щодо результатів інтелектуальної діяльності зроблені ґрунтовні висновки.

Ключові слова: інтелектуальні правовідносини, правова природа, результат інтелектуальної діяльності, право інтелектуальної власності, виключні права.

Khodyko Yu. Ye. Regarding the determination of the legal nature of relations, what arises about the results of intellectual activity

The author of this article considers the issue of the legal nature of relations arising in connection with such objects of civil legal relations as results of intellectual activity. When determining the legal nature of relations in respect of the results of intellectual activity, in addition to scientific heritage, it is very important to study the provisions of the Constitution of Ukraine, Civil Code of Ukraine and special legislation, since it is they that form the legal regime of these relations, from which their legal nature is determined.

The correlation between intellectual and creative activity is analyzed. The author concludes that intellectual activity is a broader concept according to its content and includes creative activity. It is pointed out that in order to determine the legal nature of relations in respect of the result of intellectual activity, both features of an object and purpose with which a certain legal regime of specific legal relations is established are important.

The author analyzes two concepts formed in connection with the legal nature of relations in respect of the results of intellectual activity, namely, intellectual property rights and exclusive rights. The author arrives at the conclusion that the concept of intellectual property right was and remains, even in a transformed form, unviable. At the same time, when analyzing the concept of exclusive rights, the author concludes that exclusivity is a generic feature of a certain group of rights, which are aimed at ensuring monopoly of the subject to the object. Exclusive property rights to the results of intellectual activity are more correctly and logically called simply – intellectual property rights, the exclusivity of which is formed at the expense of the relevant legal instruments (obligations – prohibitions for the participants of legal relations) of the legal regime in respect of the results of intellectual activity.

Based on analysis of the issue of the legal nature of relations in respect of the results of intellectual activity, comprehensive conclusions were made.

Key words: *intellectual legal relations, legal nature, result of intellectual activity, intellectual property right, exclusive rights.*

Вступ. Розвиток наукового прогресу є закономірним наслідком створення людиною результатів інтелектуальної діяльності. Саме завдяки людському розуму людство змогло досягти за останні 100–150 років колосального прогресу у фізиці, хімії, біології, медицині та інших сферах. Відносини щодо таких результатів діяльності людини не могли залишатися поза сферою правового регулювання та встановленням ефективного їх правового режиму. Це спричинило з часом не тільки забезпечення правового регулювання на національному рівні кожної держави, а й створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), яка на глобальному рівні займається сприянням охорони відносин щодо результатів інтелектуальної діяльності людини в усьому світі, що зайвий раз підкреслює значимість правової охорони прав суб'єктів, відносно таких благ людства.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження правової природи відносин, що виникають щодо результатів інтелектуальної діяльності на засадах наукової обґрунтованості та практичної доцільності.

Результати дослідження. Формування національного правового режиму регулювання відносин щодо результатів інтелектуальної діяльності забезпечується на всіх законодавчих рівнях, починаючи від Конституції України (ст. 41, 54), положення якої закладають основу концепції правового регулювання відносин до ЦК України (Книга IV «Право інтелектуальної власності»), та спеціальних законів, що визначають особливості правового режиму охорони та захисту результатів інтелектуальної діяльності та забезпечують регулятивний вплив права на суспільні відносини в цій сфері за допомогою комплексу правових засобів.

Конституція України встановлює, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності (ч. 1 ст. 41, ч. 2 ст. 54). Сфера правової охорони в цьому разі встановлюється на два види результатів діяльності людини – інтелектуальну та творчу. З огляду на етимологію терміна «інтелект» (тобто розум) можна сказати, що інтелектуальна діяльність (або інтелектуальна праця) – це розумова діяльність або розумова праця [1, с. 264]. Творча діяльність являє собою форму розумової (інтелектуального) діяльності людини, основна властивість якої – створення нового на підставі наявних знань або сприйнятої інформації з навколишнього світу. За своїм характером творча діяльність є виробничою працею, на відміну від відтворювальної. Різниця між ними полягає в тому, що

якщо перша створює нове, то друга лише відтворює в об'єктивній формі або у свідомості створене раніше іншими [2, с. 466]. Інтелектуальна діяльність може бути як відтворювальною, так і виробничою, а тому є ширшим поняттям за своїм змістом і включає в себе творчу діяльність. Тому можна казати, що законодавець в основному законі – Конституції України, формуючи концепцію правової охорони результатів інтелектуальної (розумової) діяльності людини, припустився фактично логічної помилки, вказавши «результати інтелектуальної, творчої діяльності». В цьому аспекті в літературі пропонується словосполучення «інтелектуальна, творча діяльність» замінити формулюванням «інтелектуальна, в тому числі творча діяльність» [3, с. 89]. Така зміна не відображає творчу діяльність як особливу форму інтелектуальної діяльності, а більше вказує на те, що творча діяльність не є інтелектуальною або не в усіх випадках вважається такою. На нашу думку, логічно вести мову про результати інтелектуальної діяльності, а творчий характер результату інтелектуальної діяльності визначати як ознаку об'єкта правової охорони, за наявності якої законодавцем встановлюється особливий правовий режим охорони.

Стаття 418 ЦК України, надаючи визначення поняття «право інтелектуальної власності» вказує, що це право особи не тільки на результати інтелектуальної діяльності, але і на «інші об'єкти права інтелектуальної власності, визначені цим кодексом та іншим законом». Традиційно до таких «інших об'єктів» відносять засоби індивідуалізації учасників, їх товарів (результатів робіт, послуг). За своєю правовою природою вказані об'єкти не є результатами інтелектуальної діяльності і для здійснення їх правової охорони в сфері інтелектуальної власності наявність такої ознаки, як творчий або інший інтелектуальний характер, не є необхідним. Це пов'язано з тим, що ціннісні властивості вказаних об'єктів проявляються в можливості під час цивільних правовідносин вирізнятися за їх рахунок учасникам цих правовідносин, їх товарам (результатам робіт, послуг) поміж інших суб'єктів, товарів (результатів робіт, послуг). Хоча засоби індивідуалізації і не є результатами інтелектуальної діяльності, проте вони можуть містити в собі елементи об'єктів, які за своєю природою є результатами інтелектуальної діяльності. Відповідно, правова охорона буде здійснюватися як щодо самого результату інтелектуальної діяльності, так і щодо засобу індивідуалізації, а їх правовий режим буде різним. Віднесення законодавцем засобів індивідуалізації до об'єктів права інтелектуальної власності (ст. 420 ЦК України) слід розглядати як прийом юридичної техніки, а саме поширення на них правового режиму, що встановлений для результатів інтелектуальної діяльності в межах, що не суперечить сутності засобів індивідуалізації як об'єктів цивільних правовідносин.

Створення результатів інтелектуальної діяльності є розумовим (інтелектуальним) процесом. Використання «інтелектуального» компонента під час створення об'єктів, що мають певну цінність, полягає в методах створення або способах використання цього продукту. Наприклад, цінність води як субстанції збільшується, якщо створений напій для пиття або іншого використання в їжу [4]. Саме за рахунок ціннісних властивостей (естетичних, інформаційних, економічних тощо), які має певний результат інтелектуальної діяльності, як і будь-який інший об'єкт, він набуває статус об'єкта цивільних правовідносин. На відміну від інших об'єктів цивільних правовідносин, результати інтелектуальної діяльності є «не просто об'єктами ринкових відносин, а є вираженням особистості автора» [5, с. 62].

Особистість автора в результаті інтелектуальної діяльності як об'єкти цивільних правовідносин проявляється в його розумовій діяльності, результат якої за своєю природою може бути лише як нематеріальний об'єкт, який має інформаційний характер, оскільки розум людини може оперувати лише певною інформацією. Як відзначає, О.В. Кохановська об'єкт права інтелектуальної власності можна розуміти через поняття інформації, як інформацію, створену в результаті творчої, інтелектуальної діяльності [6, с. 55]. Проте не кожна інформація є результатом інтелектуальної діяльності людини. Недаремно, законодавець у ст. 177 ЦК України виділяє як самостійні об'єкти і результат інтелектуальної діяльності, і інформацію. В зв'язку з цим на об'єкти цивільних правовідносин, які мають інформаційну природу, може встановлюватися правовий режим інтелектуальної власності, якщо це є результат інтелек-

туальної діяльності та правовий режим інформації, якщо об'єкт не є результатом інтелектуальної діяльності, або законодавець у визначених законом випадках не відносить певні результати інтелектуальної діяльності до об'єктів правового режиму права інтелектуальної власності. Зокрема, народна творчість, акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх офіційні переклади тощо не визнаються об'єктами права інтелектуальної власності (зокрема, об'єктами авторських прав), хоча і є результатами інтелектуальної діяльності за своєю сутністю.

Спірною в цьому разі є позиція, викладена в Проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності» [7], якою пропонується в ст. 177 ЦК України слова «результати інтелектуальної, творчої діяльності» замінити словами «об'єкти права інтелектуальної власності». Така заміна звужує сферу правової регламентації результатів інтелектуальної діяльності, оскільки не всі результати інтелектуальної діяльності визнаються об'єктами права інтелектуальної власності. Крім того, використання терміну «об'єкт права інтелектуальної власності» в ст. 177 ЦК України, на нашу думку, є дещо не коректним, оскільки він сформований з погляду інституціонального об'єкту (наприклад, об'єкту речових прав, корпоративних, спадкових тощо), а положення вказаної статті ЦК України надає перелік об'єктів не за інституціональним критерієм, а з погляду фізичних характеристик і особливостей кожного об'єкта, що створює необхідність по відношенню до кожного з них формування особливого, свого правового режиму, а в деяких випадках і декілька правових режимів залежно від сфери, в якій об'єкт використовується («універсальні» об'єкти цивільних правовідносин, наприклад, речі).

Динаміка правовідносин щодо результатів інтелектуальної діяльності проходить два етапи. Перший етап – це залучення результатів інтелектуальної діяльності в цивільний оборот, що здійснюється шляхом встановлення суб'єктивних цивільних прав та обов'язків щодо них. На цьому етапі вказані відносини характеризуються як статичні і за своєю природою є абсолютними. Другий етап – це безпосередня участь вказаних об'єктів у цивільному обороті, що характеризується динамікою, а правовідносини мають відносний характер.

Враховуючи те, що результати інтелектуальної діяльності мають нематеріальний характер і забезпечення їх цивільно-правового обороту здійснюється за рахунок прав на них, то фактично складається така ситуація, що у правовідносинах щодо результатів інтелектуальної діяльності є два об'єкта. Це безпосередньо сам результат інтелектуальної діяльності та майнові права на нього. Слід погодитися з думкою, що саме на першій стадії залучення до цивільного обороту, в абсолютних правовідносинах об'єктом виступає сам безпосередньо результат інтелектуальної діяльності, а у відносних – вже права на результат інтелектуальної діяльності [3, с. 80–81; 8, с. 23–24].

На рівні аксіом як в теорії права, так і в цивільному праві суб'єктивні цивільні права (майнові права) є тими правовими засобами, інструментами в МПР, що забезпечують формування правового режиму відносин та визначають міру дозволеної поведінки суб'єкта з метою задоволення його інтересів за рахунок об'єкта цивільних правовідносин. Водночас ст. 177 ЦК України майнові права поряд з результатами інтелектуальної діяльності визнає об'єктами цивільних правовідносин. В зв'язку з цим у правовідносинах інтелектуальної власності та враховуючи нематеріальний характер результатів інтелектуальної діяльності, майнові права на результат інтелектуальної діяльності в абсолютних правовідносинах є інструментом – правовим засобом, а у відносних правовідносинах майнове право на результат інтелектуальної діяльності є об'єктом цивільних правовідносин.

Проте, попри те, що майнові права за ст. 177 ЦК України є об'єктом цивільних прав і в зобов'язальних правовідносинах щодо результатів інтелектуальної діяльності, саме вони виступають об'єктом, а не безпосередньо сам результат інтелектуальної діяльності. Все ж таки, якщо виходити з того, що об'єктом цивільних правовідносин є те благо, заради якого суб'єкти вступають у правовідносини і задовольняють свої інтереси, потреби, слід визнати, що саме результати інтелектуальної діяльності є таким об'єктом-благом, а майнові

права в цьому разі виступають тим інструментом, що виконує «обслуговуючу» функцію для об'єкта – результату інтелектуальної діяльності. Оскільки ціннісні споживчі властивості, яким повинен відповідати будь-який об'єкт цивільних правовідносин, а не інструментальних, має саме результат інтелектуальної діяльності, а майнове право забезпечує лише можливість ефективно такі властивості об'єкта споживати.

Під час дослідження правової природи відносин, що виникають щодо будь-якого об'єкта цивільних правовідносин, в тому числі і результатів інтелектуальної діяльності, має значення не тільки сам об'єкт та його особливості, але і той комплекс правових засобів, які закладені законодавцем в правові норми, які формують правовий режим відповідних відносин щодо певного об'єкта.

Стрижнем в цьому питанні є назва Книги IV ЦК України – «Право інтелектуальної власності», оскільки саме вона визначає напрям правових норм, які закладені в статтях цієї Книги ЦК України. І фактично з огляду на назву можна було б казати, що законодавець, формуючи режим щодо результатів інтелектуальної діяльності, пішов шляхом концепції права власності (або більш відомої як «пропріетарна теорія»). Проте, як слушно свого часу відзначила Н.С. Кузнецова, законодавець, обмежившись назвою цих прав як «права інтелектуальної власності», питання про їх характер та правову природу залишаються відкритими для наукової дискусії [9, с. 380]. Це насамперед пов'язано з тим, що законодавець обмежився лише їх назвою як права інтелектуальної власності, а аналіз норм статей Книги IV ЦК України вказує на закладення в положення ЦК України концепції «виключних прав». І як наслідок, за своєю сутністю (змістом) положення відповідають концепції «виключних прав», а за формою (назвою) пропріетарній концепції – праву власності. Це не є винаходом українського законодавця, а більше данина традиції у формуванні інституту прав на результати інтелектуальної діяльності, що створює вже не один десяток років непорозуміння та дискусії.

Головною підставою і аргументом несприйняття права власності на результати інтелектуальної діяльності зводяться до того, що класичні правомочності власника забезпечують повноту влади і можливість задовольняти свої потреби та інтереси щодо предметів матеріального світу (речей), але їх неможливо застосувати до результатів інтелектуальної діяльності, які за своєю природою є нематеріальними благами.

Водночас наразі прослідковуються тенденції широкого підходу до розуміння права власності, коли його об'єктом є не просто речі, а майно, і, відповідно, застосування категорії «право власності» до всіх об'єктів, що складають майно, в тому числі і результатів інтелектуальної діяльності. В науковій літературі дуже часто в зв'язку з цим пропонується розглядати права інтелектуальної власності як права особливого роду – права “*sui generis*”, як трансформовану та удосконалену пропріетарну теорію.

З одного боку, її противники вказують, що це може призвести до плутанини, оскільки форма – це власність, а зміст – це сукупність правових засобів, які необхідні для формування режиму предметів матеріального світу (речей) та режиму результатів інтелектуальної діяльності та мають фізичну природу. Крім того, враховуючи те, що результати інтелектуальної діяльності дуже часто знаходять своє вираження на матеріальному носії, який є об'єктом права власності, це ще більше вносить непорозуміння.

З іншого боку, якщо подивитися на використання категоріального апарату як у цивільному праві, так і взагалі у праві, то можна відзначити, що немає категорій, які позначають одну сутність, але в різних правовідносинах застосовуються з певним «відтінком», характерним для певних правовідносин? Наприклад, поняття майно. В речових правовідносинах це є річ, в спадкових – сукупність прав та обов'язків спадкодавця на день смерті, у відносинах інтелектуальної власності – це результати інтелектуальної діяльності тощо. І такі приклади непоодинокі. І чомусь ні в кого не виникає плутанини, на відміну від права власності на речі і права інтелектуальної власності на результати інтелектуальної діяльності.

Проте, якщо подивитися на категорію власності більш глибоко, то прослідковується наступне. Власність насамперед є категорією економічною, а потім вже правовою, яка була покликана забезпечити найбільш повне – монопольне право приналежності об'єкта цивіль-

них прав суб'єктові. І саме такий характер права власності як суб'єктивного права був тісно «приманкою», яка нашоувувала поширення категорії права власності і на результати інтелектуальної діяльності. Проте, як слушно відзначав В.А. Дозорцев, під час встановлення права на об'єкт цивільних правовідносин потрібно чітко вирізняти присвоєння особистісне та те, що засноване на праві власності. Майнові права на результати інтелектуальної діяльності мають саме особистісний характер, оскільки основою прав на творчий результат слугує діяльність його творця [5, с. 281]. Відповідно, привласнювати те, що і так є твоїм, немає ніякої потреби. Зокрема, інститут особистих немайнових прав в цьому відношенні є яскравим прикладом. Особисті немайнові права є тими правами, що тісно пов'язані з особою і є невіддільними від неї. Ми ніколи не кажемо, що у мене є право власності на життя, ім'я, сім'ю тощо, а просто право на життя, ім'я, сім'ю, тому що вони і так нам належить і не потребують присвоєння як речі, вони лише охороняються законом з метою, щоб їх ніхто не порушував, а у разі порушення – забезпечити захист.

Таким чином, концепція права інтелектуальної власності була і залишається, навіть у трансформованому вигляді, правом особливого роду, як свого часу відзначала К.А. Флейшиц, нічим іншим, як метафоричним декоруванням прав престижем власності [10, с. 66–67]. На цей час концептуально законодавствами теорія права інтелектуальної власності відкинута і використовується не більше як назва – «метафора, але не як юридичне поняття, що виражає реальний вид власності» [11, с. 19], якої, попри традицію, потрібно позбутися.

Неефективність та нежиттєздатність пропріетарної теорії в забезпеченні ефективного порядку регулювання відносин, що виникають з приводу результатів інтелектуальної діяльності, призвели до формування теорії виключних прав. Вона була покликана виконувати щодо нематеріальних об'єктів ту саму функцію, що і право власності щодо матеріальних [5, с. 38]. Безпосередньо положення ЦК України не розкривають, що таке виключні права на результати інтелектуальної діяльності, а лише в ст. 424 ЦК України вказується, що права дозволяти використання та перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності є виключними правами. Єдине законодавче положення, яке розкриває, що таке виключне право, це абз. 7 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права», де вказується, що це є майнове право особи, яка має щодо твору, виконання, постановки, передачі організації мовлення, фонограми чи відеограми авторське право і (або) суміжні права, на використання цих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав лише нею і на видачу лише цією особою дозволу чи заборону їх використання іншим особам у межах строку, встановленого цим Законом.

Інструментальна цінність виключного майнового права на результат інтелектуальної діяльності, враховуючи його розуміння закладене законодавцем та теорією, полягає в тому, що воно повинно забезпечити виняткове – монопольне положення творця на використання результату інтелектуальної діяльності щодо інших учасників цивільних правовідносин. Це досягається, на думку законодавця, за рахунок дозволу на власні дії творця щодо використання об'єкта, його розпорядження (видачі дозволу, передання прав), а також всім іншим забороняти використання створеного результату інтелектуальної діяльності.

Проте виключне майнове право, як і будь-яке інше право, є суб'єктивним правом і воно само по собі за визначенням не може бути виключним. Оскільки суб'єктивне право визначає міру можливої поведінки суб'єкта щодо об'єкта, але аж ніяк не монополію творця на об'єкт стосовно інших учасників правовідносин. Виключність (монопольність) досягається і забезпечується шляхом встановлення законодавцем дозволів – права для творця, і заборон – загального (для всіх і кожного) кореспондуючого обов'язку (у вигляді заборони використовувати об'єкт без дозволу творця), який покладається на інших учасників правовідносин і не є ознакою (характеристикою) суб'єктивного права. Як відзначає І.Є. Якубівський, існування заборони використання об'єкта права інтелектуальної власності не має розглядатися як елемент змісту майнового права інтелектуальної власності. Існування заборони використання об'єкта для усіх третіх осіб має загальний характер [3, с. 100].

Розглядаючи виключність (монопольність) творця на результат інтелектуальної діяльності, не можна не помітити, що законодавець як в Законі, так і в ЦК України поширює її лише на майнові права і не поширює виключність прав на особисті немайнові права творця на результати інтелектуальної діяльності.

Постає питання, невже тільки майнове право творця є виключним (монопольним) правом, а інші права, насамперед особисті немайнові права в сфері інтелектуальних правовідносин, такими не є? Свого часу Г.Ф. Шершеневич вказував, що відносини, які створюють для особи вигідне становище, а саме забезпечують споживання блага, досягається тим, що закон забороняє всім, крім одного, здійснювати дії щодо блага. Така заборона, забезпечена силами правового порядку, для окремої особи створює виключне положення. Норми права, що забезпечують таке положення, можуть бути названі в своїй сукупності виключними правами [12, с. 451]. Але, як слушно зауважує Ю.К. Толстой, критерій виділення виключних прав поміж інших суб'єктивних прав по суті відсутній [13, с. 42]. Оскільки такою виключністю наділені й інші права, зокрема право власності, на заміну якому було створене виключне право для нематеріальних благ, а також особисті немайнові права, які характеризуються найбільшим рівнем виключності (монопольності), ніж будь-яке інше право (в тому числі і майнове право на результат інтелектуальної діяльності), за рахунок невідчужуваності і тісної пов'язаності з фізичною особою. Майнові права на результат інтелектуальної діяльності, право власності, особисті немайнові права фізичної особи – всі вони за своєю сутністю надають особі виключне (монопольне) право на об'єкт у відповідних правовідносинах, але можуть різнитися певними «відтінками», які зумовлені специфікою відповідної сфери відносин. Не може бути, щоб декілька прав в різних правовідносинах були ідентичними повністю, але вони є однакові за своєю метою в певній сфері правовідносин – забезпечення виключного (монопольного) становища суб'єкта відповідного права.

До прикладу, слід сказати, що виключність майнового права творця на результат інтелектуальної діяльності не є в дійсності таким абсолютним, оскільки воно має строк, територію дії, випадки вільного використання, примусові ліцензії тощо. Всі ці обмеження, як відзначав В.А. Дозорцев, послаблюють його абсолютний характер і повною мірою надають право вважати його квазіабсолютним [5, с. 133]. Такі обмеження дійсно звужують рівень монопольності, виключності майнових прав на результати інтелектуальної діяльності в порівнянні з правом власності або особистими немайновими правами, але та сукупність заборон, яка встановлена для всіх інших учасників цих відносин, повною мірою забезпечує формування правового режиму відносин таким чином, що для творця забезпечується формування виключного (монопольного) положення щодо всіх інших учасників.

Враховуючи вищевикладене, ми можемо казати, що виключність (монопольність) не є певною кваліфікуючою ознакою майнових прав на результати інтелектуальної діяльності, яка б давала право іменувати їх одні як виключні, це є родова ознака, яка характерна для певної групи прав. Як слушно зауважив Ю.К. Толстой ознака «виключності» в цьому разі виглядає як нічим не виправданий юридичний плеоназм [13, с. 43]. Виключні майнові права на результати інтелектуальної діяльності правильніше і логічніше іменувати просто – інтелектуальні майнові права, виключність яких формується за рахунок відповідних юридичних інструментів (обов'язків – заборон для учасників правовідносин) правового режиму щодо результатів інтелектуальної діяльності.

Висновки. Отже, відносини щодо результатів інтелектуальної діяльності, які за своєю природою є інформаційними об'єктами, мають свою власну природу, що зумовлена специфікою об'єкта та метою, яку необхідно досягти під час здійснення правової регламентації відносин стосовно вказаних об'єктів цивільних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Зенин И.А. Творческий труд как правовая категория : Гражданское право: современные проблемы науки, законодательства, практики: Сборник статей к юбилею доктора юридических наук, профессора Евгения Алексеевича Суханова: Москва : Статут, 2018. С. 248–267.
2. Красавчиков О.А. Творчество и гражданское право (понятие, предмет и состав подотрасли). *Категории науки гражданского права: Избранные труды*: в 2 т. Т. 2. 2-е изд., стер. Москва : Статут, 2017. С. 465–477.
3. Якубівський І.Є. Проблеми набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності в Україні : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.03. Львів, 2019. 520 с.
4. Wendy J. Gordon. Intellectual Property. *The Oxford Handbook of Legal Studies* : Peter Cane and Mark Tushnet, eds. Oxford University Press: October, 2003.
5. Интеллектуальные права : Понятие ; Система ; Задачи кодификации : Сборник статей : В. А. Дозорцев : Исследовательский центр частного права: Москва : Статут, 2003. 416 с.
6. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві : монографія: Київ : Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2006. 463 с.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, здійснення та захисту майнових прав інтелектуальної власності : Проект Закону України від 20.12.2019 № 2659. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67749 (дата звернення: 15.07.2020).
8. Латыев А.Н. Вещные права в гражданском праве: понятие и особенности правового режима : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Екатеринбург. 2004. 211 с.
9. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Т. 3 : Цивільно-правові науки. Приватне право / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. Харків : Право, 2008. 640 с.
10. Флейшиц Е.А. Личные права в гражданском праве Союза ССР и капиталистических стран. *Ученые труды ВШЮН*. Москва, 1941. Вып. 6.
11. Канторович Я. Литературная собственность, 1895. 160 с.
12. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права : 11-е. изд. 11. Т. 1. Москва, 1914.
13. Толстой Ю. К. О понятийном аппарате части четвертой Гражданского кодекса Российской Федерации. *Известия вузов. Правоведение*. 2008. № 2. С. 39–43.

